

ETAPELE-CHEIE DE REGLEMENTARE A POLITICII MIGRAȚIONISTE A REPUBLICII MOLDOVA

Svetlana BOTNARENCO, Svetlana CEBOTARI

Catedra Relații Internaționale, FRIȘPA

The regulation of contemporary migration processes in Republic of Moldova is one of the most actual themes. After achieving the independence, in 1991, the development of the new state started to be influenced by the complexity of its population's migration processes.

This article is focused on the examination of some important stages of the labor migration regulation processes in the Republic of Moldova. The author revealed four significant stages of migration regulation. The periodization is completed with specific documents and facts, which were developed and adopted in every stage of migration regulation process by the Moldavian authorities. Also, the paper describes in details the evolution of the special migration organs of the Republic of Moldova.

Odată cu obținerea independenței, Republica Moldova, ca și multe alte state ex-unionale, se confruntă cu una dintre cele mai stringente probleme, atât de ordin intern, cât și de ordin extern – migrația. De la începutul anilor '90 ai secolului trecut și până în prezent, Republica Moldova este bulversată atât de declanșarea acestui fenomen, condiționat în mare parte de situația social-economică și politică a țării, cât și de consecințele pe care le generează. Dar, geneza migrațiilor este mult mai amplă, presupunând, totodată, motive demografice, tehnico-științifice, militare, socioculturale, etnice, religioase, social-psihologice etc. Prin urmare, migrația reprezintă un produs social, o reflexie a schimbărilor ce au loc în societățile cu caracter individual (unitar) și de masă [1]. Analizând etapele-cheie de realizare a politicii migraționiste a Republicii Moldova, e de menționat că administrația Chișinăului a început să conștientizeze că migrația populației reprezintă una dintre cele mai actuale probleme ale statului. Pe parcursul a 19 ani de independență, Republica Moldova caută cu greu și, deocamdată, fără rezultat soluționarea acestei probleme. Pentru Transnistria o asemenea conștientizare ține de viitor. În acest context, experiența Republicii Moldova, cu toate aspectele ei pozitive și negative, poate fi de folos Tiraspolului, care urmează să caute soluții și mecanisme democratice eficiente de reglementare a proceselor de migrație [2].

Astfel, în politica de migrație și de reglementare a forței de muncă a Republicii Moldova pot fi evidențiate câteva etape:

Prima etapă (anii 1990-1994), este caracterizată prin reglarea și reglementarea proceselor migrației, caracteristice spațiului sovietic sau spațiului geopolitic postsovietic. În perioada sovietică, Sovietul Suprem al Republicii a adoptat Legea „Cu privire la migrație” (19 decembrie 1990) [3]. Politica de migrație în acea perioadă s-a bazat pe Legea cu privire la migrație și a fost orientată spre păstrarea identității etnice-naționale a republicii, neadmiterea imigrației neregulate în Moldova din alte republici ale URSS. În acest scop, Parlamentul țării a introdus cota de imigrare de 0,05% din populația republicii. Această cotă (expresia ei calitativă) se aproba și se aprobă anual. Printre actele normative importante adoptate de Moldova în acea perioadă mai poate fi menționată și Legea cetățeniei Republicii Moldova (anul 1991). Reglementarea migrației, inclusiv a celei de muncă, a fost îndreptată împotriva imigranților, dar nu viza exodul populației țării peste hotare. Odată cu declararea independenței, tot mai mulți cetățeni au început să plece peste hotare, în căutarea unui salariu decent. În scopul reglementării migrației de muncă se adoptă un șir de acte normative, ca: Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului de angajare temporară în muncă a cetățenilor Republicii Moldova și a cetățenilor străini în Republica Moldova (decembrie 1991) [4]; Hotărârea Guvernului Republicii Moldova vizând aprobarea Regulilor de eliberare a certificatelor și licențelor persoanelor juridice și fizice care activează în calitate de intermediar la organizarea angajării cetățenilor Republicii Moldova peste hotare (iunie 1992) [5]; Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la operarea de modificări în unele hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova (martie 1995) [6]. În acest context e de menționat faptul că în perioada sovietică Moldova a fost o republică donatoare de forță de muncă: o bună parte a populației

moldovenești era angajată în Siberia, Răsăritul îndepărtat și în alte regiuni ale URSS. După declararea independenței multe persoane originare din Moldova au început să revină acasă, confruntându-se cu un șir de probleme, ca, de exemplu, determinarea stagiului de muncă. În același timp, mulți cetățeni continuau să lucreze în afara hotarelor republicii. Astfel, a apărut și s-a acutizat problema reglementării statutului juridic al acestei categorii de lucrători, atât în Moldova, cât și în afara hotarelor ei, în special în țările CSI. În intenția de a aranja o tratare civilizată a „divorțului” în cadrul Uniunii care se destrăma, dorind să apere drepturile cetățenilor moldoveni, care au muncit sau munceau în afara hotarelor Moldovei, în țările CSI, Guvernul Moldovei a semnat Declarația de la Bișkek cu privire la deplasarea fără viză a cetățenilor Comunității Statelor Independente (1992), a încheiat acorduri bilaterale vizând problemele migrației de muncă cu Rusia (mai 1993), Ucraina (decembrie 1993), Belarus (mai 1994) [7]. În cadrul CSI, Republica Moldova a semnat „Acordul cu privire la garanțiile drepturilor cetățenilor statelor-membre ale Comunității Statelor Independente în domeniul asigurării cu pensii” (martie 1992) și „Acordul cu privire la colaborarea în domeniul protecției muncii și determinării traumatismului de muncă, obținut de lucrători, care se află în afara țării de reședință” (decembrie 1994). În martie 1995, Republica Moldova a ratificat „Acordul privind colaborarea în domeniul migrării forței de muncă și protecției sociale a lucrătorilor migrați” (aprilie 1994) și alte documente [8].

De asemenea, această perioadă se caracterizează prin înrăutățirea relațiilor interetnice între reprezentanții diferitelor grupuri etnice care populează republica. Drept urmare, se dezvoltă masiv migrația benevolă și forțată. Afară de emigrarea în alte țări, avea loc deplasarea cetățenilor de pe malul drept pe malul stâng al Nistrului, și invers. Refugiații care au apărut ca rezultat al conflictului armat și deplasarea internă a acestora necesita promovarea de către stat a unei politici active. În această perioadă au fost adoptate circa 40 de acte normative orientate spre soluționarea problemelor existente, luându-se măsuri reale în scopul asigurării cetățenilor cu produse alimentare, loc de muncă, transport, medicamente servicii sociale, de învățământ etc. În rezultatul încheierii acțiunilor de luptă în stânga Nistrului, s-au întreprins anumite măsuri în scopul recuperării pagubelor materiale pricinuite de război populației. Majoritatea cetățenilor au revenit la locurile de trai permanent. Pentru acei cetățeni, care, din motive politice, au refuzat să revină la locurile lor de trai, s-au creat posibilități de soluționare a problemei locative. Cu toate acestea, unii cetățeni, care au suferit în urma conflictului armat, nici până acum nu au condiții de trai normale [9].

De asemenea, această perioadă este caracterizată și prin adoptarea în 1994 a Constituției Republicii Moldova, în care este consfințit dreptul cetățenilor de a ieși din și a intra în țară. În baza normelor constituționale au fost elaborate și adoptate Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova (1994), Legea cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și apatrizilor în Republica Moldova (1994), care reglementează diferite aspecte ale intrării/ieșirii populației moldovenești, ale statutului juridic, șederii și activității de muncă, integrării cetățenilor străini pe teritoriul Moldovei. De procesele migrației se ocupă o structură de stat specializată – Departamentul Migrației din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, creat încă în perioada sovietică.

Cea de-a doua etapă (anii 1995-2000) se caracterizează prin integrarea republicii în procesele de migrație globală, în primul rând, în cele europene. În această perioadă problemele migrației de muncă sunt dominante în preocupările structurilor de stat. Particularitatea acestui proces constă în aceea că migrația de muncă a populației Moldovei și integrarea structurilor de stat, care o reglementează, în spațiul de migrație mondial s-au manifestat ca două procese autonome, care, practic, nu interacționau. Populația începe să se integreze în procesele de migrație europeană fără a aștepta susținere și ajutor din partea structurilor de stat. Structurile de stat corespunzătoare erau preocupate nu atât de gravitatea problemei migrației de muncă a populației, cât de prioritățile orientării europene, preluarea și însușirea experienței țărilor din Europa Occidentală în domeniul reglementării și reglării migrației de muncă. Baza normativă de drept cu privire la reglementarea proceselor de migrație a rămas cea veche, elaborată în perioada anilor 1990-1994. Statul depunea eforturi ca procesele migrației de muncă a populației să fie civilizate și transparente. S-au făcut tentative de a încheia acorduri bilaterale privind problemele reglementării migrației de muncă cu acele state pe al căror teritoriu se aflau migrații de muncă din Moldova. Ministerul Afacerilor Externe al Moldovei s-a adresat structurilor corespunzătoare din douăzeci de țări cu propunerea de a încheia acorduri bilaterale pe problemele migrației de muncă a cetățenilor moldoveni (Bulgaria, Germania, Grecia, Ungaria, Israel, Estonia, Lituania, Letonia, Polonia, Canada,

Franța, Cehia, Slovacia, Italia, Kuwait, Croația, Slovenia, Macedonia, Bosnia și Herțegovina). Această inițiativă, însă, nu a fost susținută în ansamblu. Refuzul de a colabora se explica prin prezența problemelor existente pe piețele de muncă naționale, cotele înalte ale șomajului [10]. Confruntându-se cu problema migrării nelegale a cetățenilor din Republica Moldova, la începutul lunii aprilie 1997 este încheiat „Acordul cu privire la primirea și transferul cetățenilor aflați nelegal pe teritoriul Republicii Moldova sau al Republicii Polonia”. Mai târziu, acorduri similare au fost încheiate cu Ungaria și Lituania. S-au întreprins acțiuni pentru aprofundarea colaborării, inclusiv în domeniile protecției drepturilor cetățenilor din țările-membre ale CSI. În noiembrie 1997 Guvernul a adoptat Hotărârea „Cu privire la angajarea provizorie a lucrătorilor migranți” [11], în care este stipulat că activitatea de organizare a plasării temporare în câmpul muncii a cetățenilor Republicii Moldova peste hotare se efectuează exclusiv de agenții economici care au licență de activitate în calitate de intermediari pentru organizarea plasării temporare în câmpul muncii a cetățenilor Republicii Moldova peste hotare și permis de organizare a plasării temporare în câmpul muncii a unui număr concret de lucrători într-o țară stabilă. Prin această hotărâre a fost aprobat noul Regulament cu privire la plasarea temporară în câmpul muncii a migranților, în care au fost stabilite firmele care au dreptul de a plasa temporar în câmpul muncii cetățeni moldoveni peste hotare. Însă, toate aceste acțiuni întreprinse nu au asigurat o colaborare reală a structurilor de stat cu instituțiile societății civile, populația și migranții de muncă. Sub presiunile migrației forței de muncă din Răsărit, statele din Europa Occidentală au început să promoveze politica „ușilor închise”, protejând piața internă de muncă. S-au intensificat presiunile țărilor membre ale Uniunii Europene asupra conducerii Republicii Moldova, cerându-i-se să se întreprindă acțiuni mai dure cu scopul de a contracara migrația de muncă spre Occident, de a combate traficul de ființe umane [12]. Boom-ul transferurilor de bani a forțat conducerea Moldovei să atragă atenția asupra exodului în masă a lucrătorilor peste hotare. A crescut interesul față de problematica de migrație din partea structurilor de stat și a societății (donatori, mass-media și organizațiile neguvernamentale). Se întreprind măsuri în scopul contracarării activității firmelor, businessul cărora se axa pe migrația forței de muncă. Din cauza imperfecțiunii legislației moldovenești, aceste acțiuni nu au dat rezultatele scontate [13].

Cea de *a treia etapă* (anii 2001-2006) este caracterizată prin încercările de a contribui la legalizarea migranților de muncă nelegali și la protecția drepturilor acestora în țările-gazdă. Această perioadă se caracterizează prin dinamizarea activităților și ridicarea imaginii structurilor de migrație din Republica Moldova în rândul populației și pe arena internațională. Comuniștii, care au venit la putere în urma alegerilor parlamentare (2001), intensifică rolul statului în reglementarea migrației. Se înfăptuiește reforma instituțională în domeniul reglementării migrației. Este ridicat statutul serviciului de stat de migrație, rolul și importanța acestuia în structura centrală a puterii executive. În 2001, pe lângă Guvernul Republicii Moldova a fost creat Serviciul de Stat de Migrație (din 2002 – Departamentul de Migrație, al cărui statut și funcții le stabilește Parlamentul țării). În promovarea politicii de migrație statul se străduie să elimine neajunsurile abordărilor din trecut, comise în reglementarea și practica de reglare a migrației. Se pune scopul de a proteja nu doar migranții de muncă legali, dar și nelegali, inclusiv prin legalizarea acestora. Departamentul de Migrație a elaborat Concepția politicii de migrație a Republicii Moldova [14] care, în octombrie 2002 a fost adoptată de Parlamentul Republicii Moldova. De asemenea, a fost elaborată o nouă versiune a Legii cu privire la migrație. Legislația națională a fost armonizată și adusă în concordanță cu standardele internaționale. Moldova a devenit parte la documentele internaționale, care reglementează procesele de migrație: Convenția europeană despre statutul juridic al muncitorului migrant, Harta socială europeană, Convenția europeană despre asigurarea socială, Acordul de colaborare a Guvernului Republicii Moldova cu Organizația Mondială a Migrației (ratificat de Parlament în octombrie anul 2002). În total, Moldova a ratificat peste 20 de acte internaționale în domeniul protecției drepturilor omului, migranților de muncă și refugiaților. La 25 iulie 2002, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea cu privire la migrație [15], intrată în vigoare la 1 ianuarie 2003. În această perioadă începe să se afirme practica semnării acordurilor în domeniul migrației de muncă la nivel de regiuni, unități administrative. În felul acesta, au fost încheiate acorduri între partenerii moldoveni (Serviciul de Stat de Migrație, Agenția de Stat pentru angajarea cetățenilor moldoveni peste hotare, Primăria municipiului Chișinău) și un șir de regiuni din Italia privind plasarea temporară în sfera muncii a surorilor medicale, constructorilor, sudorilor și a altor lucrători din Moldova. Există contracte de angajare a migranților de muncă moldoveni cu parteneri din Cehia, Kuwait și alte țări. Se elaborează programe comune de pregătire, inclusiv studierea limbilor, și angajare ulterioară a

specialiștilor. Republica Moldova a inițiat și a semnat acorduri interguvernamentale cu Italia. Au loc negocieri vizând această problemă cu Spania și Portugalia. Din anul 2003 Italia stabilește în planul național cote pentru migrații de muncă moldoveni, aceste cote fiind în creștere: de la 500 (anul 2003) până la 6500 (anul 2008). În scopul reglementării proceselor migraționiste, în special al apărării drepturilor cetățenilor, în 2002 a fost creată Agenția de Stat pentru angajarea cetățenilor moldoveni peste hotare.

De asemenea, continuă colaborarea în cadrul CSI privind reglementarea proceselor migraționiste: Convenția despre statutul migraților de muncă și al membrilor familiilor lor – cetățeni ai statelor-membre ale CSI, Acordul cu privire la principiile generale ale colaborării statelor-membre ale CSI în domeniul migrației de muncă la frontieră (2002) [16]. În Programul de acțiuni privind dezvoltarea CSI până în 2005 a fost inclus compartimentul „Crearea condițiilor pentru deplasarea liberă a forței de muncă” și a fost elaborată Concepția formării pe etape a pieței comune a muncii și reglementarea migrației forței de muncă a țărilor-membre ale CSI. În scopul de a aduce în conformitate cu standardele europene ale bazei instituționale de migrație, în aprilie 2005 denumirea structurii de migrație specializată a Republicii Moldova a fost schimbată în Biroul național pe problemele migrației al Republicii Moldova. Problema migrației a fost inclusă în calitate de direcție prioritară în „Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană” [17]. Această perioadă este caracterizată prin consolidarea colaborării cu instituțiile internaționale înrudite, dinamizarea activităților statului în domeniul reglementării migrației. Împreună cu parteneri străini (Olanda, Japonia, Cehia) se realizează proiecte în domeniul ridicării calității datelor statistice și luării la evidență a migraților, trecerii frontierelor de stat. Este necesar a menționa că ordonarea proceselor de migrație este determinată într-o mare măsură de schimbările în politica de primire de către stat a migraților de muncă. Țările membre ale UE ajută Moldova să caute soluții civilizate de reglementare a migrației de muncă: în Italia, Portugalia, Spania, într-un șir de alte țări se practică amnistierea migraților, inclusiv a migraților din Republica Moldova. Însă, majoritatea țărilor din Europa Occidentală manifestă o atitudine negativă față de semnarea cu Moldova a acordurilor bilaterale în domeniul reglementării migrației de muncă. Majoritatea migraților de muncă se integrează în reglementările de muncă și de drept ale țărilor de destinație fără ajutorul statului moldovenesc (la Agenția de Stat pentru angajarea cetățenilor moldoveni peste hotare s-au adresat după ajutor doar 6 mii de cetățeni moldoveni) [18].

Etapa a patra (din mai 2006) – abordărilor conceptuale în domeniul reglementării migrației de muncă li se redă un alt sens. Această perioadă este caracterizată prin desfășurarea reformei instituționale, lărgirea colaborării cu UE, întreprinderea de măsuri pentru contracararea migrației nelegale, inclusiv a migrației nelegale de tranzit. Se încearcă promovarea unei reforme instituționale. Cu toate că activitățile statului în domeniul reglementării migrației s-au dinamizat, nu a fost atins scopul principal – legalizarea activității migraților de muncă moldoveni peste hotare, protecția lor juridică și socială. Reforma a fost condiționată, de asemenea, de schimbarea priorităților politicii de migrare, ea fiind revizuită ca parte componentă a politicii sociale.

Afară de aceasta, străduindu-se să unifice sistemul moldovenesc de reglementare a migrației și sistemul administrării proceselor de migrație, caracteristic țărilor UE, Moldova schimbă conținutul și funcțiile structurii de migrație specializate. Biroul Național de Migrație se transformă în Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă (Ministerul Economiei și Comerțului) și în Biroul Național pentru Migrație și Azil (Ministerul Afacerilor Interne). Accentul principal în reglementarea migrației se pune pe munca cu imigrații, refugiații și repatriații, pe promovarea unei politici de imigrare corespunzătoare, pe contracararea traficului de ființe umane, pe migrația de tranzit nelegală/nereglementată, pe acordarea protecției refugiaților etc. În aceasta se observă o anumită apropiere a pozițiilor cu statele UE în domeniul reglementării migrației. În august 2006 a fost creată Comisia pentru coordonarea activității legate de migrație în frunte cu vicepremierul, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova. Ceea ce ține de perfecționarea bazei normative de drept, Republica Moldova colaborează cu structurile internaționale specializate în domeniul migrației (Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația Internațională a Muncii, Direcția Comisarului Superior pentru Problemele Refugiaților). În iulie 2008 a fost adoptată Legea cu privire la migrația de muncă, în care o atenție deosebită se acordă contracarării migrației de muncă nereglementate [19]. Legiuitorii înăspresc controlul asupra activității agențiilor care se ocupă cu plasarea în câmpul muncii peste hotare: companiile sunt obligate să prezinte trimestrial dări de seamă Biroului Național de Statistică și Agenției de Ocupare a Forței de Muncă, cerându-li-se să se indice cine și unde a plecat, pe ce perioadă și când va reveni în țară.

Părinții, până la plecarea la muncă peste hotare, sunt obligați să informeze Agenția și să demonstreze că copiii lor nu au rămas fără supraveghere. Împreună cu Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) a fost elaborat sistemul informațional automatizat de integrare, s-a organizat o licitație și au fost selectate companiile care vor efectua asigurarea tehnică necesară. În proces de implementare se află planul de acțiuni în domeniul migrației și azilului. La începutul lunii aprilie 2008 în Moldova a fost deschis Centrul pentru amplasarea migranților nelegali. În rândul structurilor puterii moldovenești s-a afirmat viziunea că reglementarea proceselor migrației de muncă depinde de soluționarea problemelor privind eradicarea sărăciei, ocuparea forței de muncă, creșterea potențialului social-economic și a bunăstării cetățenilor țării. Politica de migrare se cere a fi examinată în contextul politicii sociale, subordonării scopurilor migrației priorităților politicii naționale, corelării lor cu perspectivele dezvoltării țării. Relansarea economiei țării constituie una dintre cele mai importante orientări de reducere a numărului de oameni care constituie forța de muncă a țării și care emigrează în căutarea câștigurilor corelate cu standardele internaționale și medii europene. De aceea, relansarea economiei trebuie să se bazeze pe creșterea investițiilor directe în producție (Programul Guvernului „Relansarea economiei – renașterea țării”). Accentele au fost puse pe crearea condițiilor pentru o activitate de muncă normală a oamenilor din Moldova, redirecționarea transferurilor de bani ale migranților în investiții, dezvoltarea businessului mic și mijlociu. În acest scop, în anii 2007-2008 se implementează proiectul „Mai mult decât lupta cu sărăcia: Elaborarea structurii juridice și instituționale și bazelor reglementării pentru folosirea transferurilor de bani în scopul dezvoltării antreprenoriatului în Moldova”. În aceste scopuri se consideră foarte importantă și necesară informarea populației, a migranților de muncă despre avantajele transferurilor și contururilor bancare. În țară se dinamizează activitățile cu diaspora moldovenească „veche” și diaspora „nouă”, se elaborează Planul național de acțiuni pentru conducerea diasporei, antrenarea ei în dezvoltarea social-economică a Moldovei, elaborat de Biroul Național pentru Relații Interetnice [20].

În Republica Moldova primele încercări de combatere a migrației nelegale a populației, inițiate de organizațiile internaționale, au fost legate de contracararea traficului de ființe umane. În conformitate cu recomandările organizațiilor internaționale și pornind de la situația reală, prin decizia Guvernului Republicii Moldova (mai, anul 2000) a fost creat Grupul național de luptă împotriva traficului de ființe umane, care este partener în realizarea Proiectului OIM de luptă împotriva traficului de ființe umane în Republica Moldova. Paralel a fost elaborat Planul acțiunilor de luptă cu traficul de ființe umane [21], care se îndeplinește de către structurile de stat în colaborare cu ONG-urile. În componența Departamentului de luptă împotriva crimei organizate al MAI a fost creată Direcția de luptă împotriva traficului de ființe umane. În ultimii ani s-a dinamizat activitatea organelor de drept pentru descoperirea și combaterea corupției legate de traficul de ființe umane. În pofida acțiunilor întreprinse, rezervele de îmbunătățire a acestei activități sunt, ca și mai înainte, mari. În primul rând este vorba despre inconsecvența autorităților moldovenești față de pedepsirea funcționarilor de stat corupți, față de migrarea nelegală „protejată”. În pofida tuturor schimbărilor pozitive privind managementul migrației, atragem atenția asupra condițiilor care minimalizează eficiența reglementării proceselor de migrație în Moldova. Este vorba despre caracterul select de urmărire și pedepsire penală a funcționarilor publici, care „protejează” migrația nelegală și organizatorii ei. Deseori lupta cu migrația nelegală se imită, se dă prioritate acțiunilor administrative cu caracter de interdicție [22].

În acest context, putem constata că Republica Moldova a realizat un șir de pași concreți în vederea reglementării proceselor migraționiste cu care s-a confruntat pe parcursul dezvoltării sale ca stat independent. Cu toate acestea, dacă e să ne referim la integrarea europeană a Moldovei, la colaborarea ei cu UE în domeniul migrației, trebuie să menționăm că autoritățile Moldovei urmează să acorde atenție și direcției răsăritene (CSI, Rusia, Ucraina), unde sunt necesare acțiuni comune în domeniul migrației de muncă, contracarării migrației nelegale și a traficului de ființe umane în scopul exploatarea lor sub diferite forme. În același timp, vectorul european al Republicii Moldova, precum și fluxurile migraționiste, aflate în creștere, spre spațiul european evidențiată tot mai mult necesitatea intensificării procesului de colaborare cu UE în domeniul migrației. Astfel că Moldova, fiind o țară mică cu o piață de muncă nu prea mare, de una singură nu poate deveni atrăgătoare din punct de vedere economic pentru populația sa și nu poate minimaliza emigrarea nelegală a cetățenilor săi. Deci, vom menționa că fără o politică investițională de lungă durată, bine gândită și bine orientată din partea UE, toate acțiunile întreprinse de autoritățile moldovenești privind reglementarea migrației nu vor da rezultatele scontate.

Referințe:

1. Mohammadifard Ch. Fenomenul migrației în Republica Moldova. - În: Populația Republicii Moldova în contextul migrațiilor internaționale. Materialele Conferinței științifice internaționale, Chișinău, 9-10 noiembrie 2005. Vol. II / UNESCO, USM, „Dialog Intercultural”, „CAPTES”. - Iași: 2006, p.19-34.
2. Moșneaga V. Populația Moldovei în contextul migrațiilor moderne. - În: Moldova-Transnistria: Eforturi comune pentru un viitor prosper. Aspecte Sociale. - Chișinău: Cu Drag, 2009, p.35-52.
3. Мошняга В., Краузе А., Коман А., Руснак Г. Трудовая миграция в Республике Молдова: Нормативно-правовая база и практика регулирования // Moldoscopia. Partea XIII. - Chișinău: CE USM, 2000, p.145-160.
4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Regulamentului de angajare provizorie a cetățenilor Republicii Moldova peste hotare și a cetățenilor străini în Republica Moldova, nr.717 din 24.12.1991.
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulilor de eliberare a certificatelor și licențelor persoanelor juridice și fizice, care acționează în calitate de intermediari la organizarea angajării provizorii a cetățenilor Republicii Moldova peste hotare, nr.451 din 29.06.1992 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1992, nr.6, art.144.
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la modificarea unor hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova, nr.157 din 06.03.1995 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.20, art.142.
7. Мошняга В. Трудовая миграция населения Республики Молдова в Европейском Контексте: объемы, тенденции, эффекты. - Кишинев: CERI, 2006, с.2-13.
8. Politici migraționale în Republica Moldova. - Chișinău: Institutul de Politici Publice, 2005, p.64.
9. Moșneaga V. Populația Moldovei în contextual migrațiilor moderne // Moldova-Transnistria: Eforturi comune pentru un viitor prosper. Aspecte Sociale. - Chișinău: Cu Drag, 2009, p.35-52.
10. Moșneaga V., Corbu-Drumea L. Migrațiile în/din Republica Moldova: proces și reglarea (Primul Deceniu). - În: Populația Republicii Moldova în contextual migrațiilor internaționale. Materialele Conferinței științifice internaționale, Chișinău, 9-10 noiembrie 2005 / UNESCO, USM. „Dialog Intercultural”, „CAPTES”. Vol. I. - Iași, 2006, p.248-270.
11. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la angajarea provizorie a lucrătorilor migranți, nr.1077 din 20.11.1997 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.84-85/849.
12. Мошняга В., Коман А., Руснак Г. Трудовая миграция населения Республики Молдова: Состояние и специфика регулирования // Moldoscopia. Partea XVII. - Chișinău: CE USM, 2001, p.134-146.
13. Мошняга В., Евдокимова Л. Трудовые мигранты Молдовы: в поисках механизма защиты // Moldoscopia (Probleme de analiză politică). Partea XXII. - Chișinău: CE USM, 2003, p.43-83.
14. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova privind aprobarea Concepției politicii migraționale a Republicii Moldova, nr.1386-XV din 11.10.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.146-148/1140.
15. Legea Republicii Moldova cu privire la migrațiune, nr.1518 din 06.12.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.1-2.
16. Мошняга В. Регулирование трудовой миграции в Республике Молдова: состояние и основные этапы. - În: Трудовая миграция в СНГ: Социальные и экономические эффекты. Сборник научных трудов: - Москва: Центр изучения проблем вынужденной миграции в СНГ, Независимый Исследовательский Совет по миграции стран СНГ и Балтии, Институт народнохозяйственного прогнозирования РАН, 2003, с.8-17.
17. Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Moldova, recomandat în cadrul celei de-a VII-a Reuniuni a Consiliului de cooperare Republica Moldova – Uniunea Europeană // Moldova Suverană, 2005, 25 februarie.
18. Мошняга В. Регулирование трудовой миграции в Республике Молдова: Основные этапы и их специфика // Moldoscopia (Probleme de analiză politică). Partea XXXVI. - Chișinău: CEP USM, 2007, p. 33-48.
19. Legea Republicii Moldova cu privire la migrația de muncă, nr.180-XVI, 10.07.2008 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.162-164/598.
20. Moșneaga V., Rusu R. Formarea diasporei moldovenești peste hotare: esența și specificul // Moldoscopia (Probleme de analiză politică), nr.1 (XL). - Chișinău: CEP USM, 2008, p.91-104.
21. Planul acțiunilor de luptă cu traficul de ființe umane, http://www.aretusa.net/V-english/01larete/doc/PIANO_rumeno.pdf, 04.02.2011.
22. Moșneaga V. Populația Moldovei în contextul migrațiilor moderne. - În: Moldova-Transnistria: Eforturi comune pentru un viitor prosper. Aspecte Sociale. - Chișinău: Cu Drag, 2009, p.35-52.

Prezentat la 08.06.2011